

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДО КІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті подано результати аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності до професійної діяльності. На основі особливостей підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, структури готовності до окресленої діяльності визначено та охарактеризовано критерії, показники й рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Крім цього, було визначено інтегральний критерій такої готовності, яким виступає навчальна успішність курсантів.

Ключові слова: готовність, кінологічне забезпечення, критерії, майбутні офіцери правоохоронних органів, оперативно-службова діяльність, показники, рівні.

В статтю представлені результати аналізу психолого-педагогической литературы по проблеме определения критериев, показателей и уровней сформированности готовности к профессиональной деятельности. На основе особенностей подготовки будущих офицеров правоохранительных органов к кинологическому обеспечению оперативно-служебной деятельности, структуры готовности к указанной деятельности определены и охарактеризованы критерии, показатели и уровни готовности будущих офицеров правоохранительных органов к кинологическому обеспечению оперативно-служебной деятельности. Кроме этого, был определен интегральный критерий такой готовности, которым является учебная успеваемость курсантов.

Ключевые слова: готовность, кинологическое обеспечение, критерии, будущие офицеры правоохранительных органов, оперативно-служебная деятельность, показатели, уровни.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах удосконалення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів очевидно є потреба у підвищенні якості підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності у цілому та кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності зокрема. Готовність майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, як педагогічне явище, можна визначити кількісно і якісно. Для того, щоб дослідити зазначену готовність, потрібно розробити засоби діагностики рівнів розвитку цієї якості. Потреба у розробці таких засобів зумовлена необхідністю своєчасного вивчення рівня розвитку готовності майбутніх офіцерів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, яка повинна виражатися конкретною мірою, та необхідністю коригування педагогічного впливу на розвиток цієї властивості.

Результати аналізу останніх досліджень і публікацій показують, що питання стосовно інструментарію визначення рівнів формування необхідних професійних якостей майбутнього офіцера-

правоохоронця залишається актуальною проблемою для сучасної науки. Важливими для нашого дослідження стали праці сучасних вітчизняних науковців, у яких розкрито сутність понять “критерій”, “показник”, “рівень” (С. Кашперук [1], Є. Брижатиї [2], І. Малецька [3], О. Чернявський [4], В. Березюк [5], Т. Бунєєв, А. Сіцинський, С. Сінкевич [6, с. 174–182], О. Богданюк [7]).

Однак, досі поза увагою дослідників залишаються критерії, показники та рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Мета статті – визначити та теоретично обґрунтувати критерії, показники та рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У теорії й практиці педагогічної освіти передбачено загальні вимоги до виокремлення й обґрунтування критеріїв. Це стосується насамперед того, що, по-перше, критерії повинні відображати основні закономірності формування

особистості; по-друге, за допомогою критеріїв слід встановлювати зв'язки між всіма компонентами системи; по-третє, якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними [8].

Проте слід зазначити, що у психолого-педагогічних дослідженнях спостерігаються різні підходи до характеристики інструментарію визначення рівнів розвитку тих чи інших професійних якостей майбутніх офіцерів. Так, результати аналізу спеціальної літератури з проблеми розробки критеріїв, показників та рівнів готовності у педагогічних дослідженнях дають можливість визначити декілька аспектів їхнього трактування. Зокрема, на думку В. Курило, у педагогічній теорії під критеріями розуміють ті якості явища, що відбивають його суттєві характеристики і саме тому підлягають оцінці [9].

Такої ж позиції дотримується Т. Бунеев, який зазначає, що критерії виражають найбільш суттєву ознаку, за якою оцінюється педагогічне явище. Однак автор стверджує, що критерій може виступати мірилом норми (еталоном) лише тоді, коли він буде достатньо розгорнутим, розчленованим, тобто включати певні компоненти, одиниці вимірювання, що дозволяють “виміряти” дійсність, порівняти її з нормою [10].

Окремі науковці під критерієм розуміють інструмент (спосіб) для порівняння альтернатив, тобто будь-яку їх ознаку, значення якої може бути зафіксовано кількісно чи якісно [11] або матеріалізовану ознаку, за допомогою якої оцінюється ступінь досягнення певної мети [12].

В якості вихідних положень для визначення критеріїв та показників готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності нами було обрано результати наукових досліджень, представлені у працях В. Березюка [5], О. Богданюка [7], О. Кирилюка [8], де розкривається характеристика критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх офіцерів до певного виду професійної діяльності.

Узагальнення результатів аналізу літератури з проблеми дослідження [113] дозволило дійти висновку, що, як правило, для вимірювання готовності до професійної діяльності вчені використовують декілька

критеріїв, а саме: когнітивні, діяльнісні та особистісні.

Особливості підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності [14] показують, що процес формування готовності до зазначеного виду професійної діяльності є складним і тривалим. З метою його оцінювання у ході дослідження нами було використано комплексні характеристики (поняття “готовність майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності”, структурні компоненти такої готовності, експертну оцінку), що дало змогу виділити три критерії готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності: когнітивний, мотиваційний та діяльнісний. Зазначені критерії оцінювання рівня сформованості зазначеної готовності проявляються у показниках, які розглядаються вченими як реальний прояв критерію, на основі яких можна зробити висновок про розвиток зазначеної властивості [8] або як конкретний і типовий прояв однієї з суттєвих сторін явища (об'єкта), за яким можна встановити наявність якості [5].

Зупинимося на характеристиці кожного з виокремлених критеріїв.

Когнітивний критерій визначає ступінь володіння теоретичними знаннями. Знання завжди є базовим показником готовності, оскільки вони є основою формування будь-якої професійної діяльності [15]. Однак зауважимо, що окрім обсягу теоретичних знань щодо кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності слід враховувати і якість цих знань. Адже саме на основі характерних особливостей якості знань (повнота, глибина, гнучкість, оперативність, системність) формується розуміння сутності кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів, а відповідно і вміння виконувати завдання за посадовим призначенням, адекватно використовуючи вивчений теоретичний матеріал.

Під час визначення показників когнітивного критерію нами було використано характеристику знань, необхідних майбутнім офіцерам-

правоохоронцям для ефективного використання можливостей кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. З огляду на це, нами було визначено наступні показники когнітивного критерію: обсяг та якість знань термінології з кінологічних питань; розуміння сутності та особливостей кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронного органу; вміння працювати з різними джерелами інформації, які розкривають порядок підготовки та використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками для виконання специфічних завдань, покладених на кінологічні підрозділи; здатність до аналізу, синтезу, узагальнення та структурування знань щодо порядку організації та керівництва службою нарядів посилені інспекторами-кінологами зі службовими собаками.

Наступним критерієм було визначено мотиваційний, адже готовність майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності у своїй структурі містить комплекс взаємопов'язаних потреб, інтересів, мотивів майбутнього офіцера правоохоронного органу, спрямованих на подальший саморозвиток і самореалізацію, та відображає його ставлення до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності [14, с. 153154]. Тобто, саме мотиваційний критерій відображає ступінь сформованості інтересу, мотивації, свідомого ставлення майбутніх офіцерів до кінологічного забезпечення як до вагомого чинника підвищення ефективності оперативно-службової діяльності правоохоронного органу; прагнення до успішного використання можливостей кінологічних підрозділів для вирішення завдань оперативно-службової діяльності; зацікавленість у впровадженні сучасних способів використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в повсякденній діяльності; наполегливість у вивченні теоретичних основ дисциплін службової кінології, навчальну активність і самостійність. З огляду на це, показниками мотиваційного критерію визначено: наявність стійкого пізнавального інтересу до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; наявність пізнавально-комунікативних потреб; наявність

внутрішніх мотивів засвоєння нових теоретичних основ дисциплін службової кінології та покращення практичних навичок організації та керівництва службою нарядів посилені інспекторами-кінологами зі службовими собаками; прагнення до безперервного самовдосконалення через організацію самоосвітньої діяльності.

Діяльнісний критерій характеризується здатністю майбутніх офіцерів правоохоронних органів використовувати набуті вміння та навички під час вирішення практичних завдань професійної діяльності пов'язаних з кінологічним забезпеченням.

З урахуванням структури готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності показниками діяльнісного критерію було визначено: сформованість практичних навичок організації та використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності з урахуванням отриманого завдання, виду наряду, обстановки, яка склалася на місці несення служби, та рівня підготовленості інспектора-кінолога із закріпленням службовим собакою; рівень практичного оволодіння методикою перевірки натренованості службових собак залежно від їхнього призначення; самостійність в організації та контролі за розміщенням, доглядом, годівлею та збереженням службових собак підрозділу під час використання у службі; самостійна робота над формуванням готовності до кінологічного забезпечення.

Проте, слід зауважити, що для комплексного оцінювання такого педагогічного явища як готовність майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронного органу нами запропоновано інтегральний показник зазначеної готовності – навчальна успішність курсантів, яка відображається у рівнях засвоєння ними знань, набуття практичних вмінь і навичок.

Теоретичне обґрунтування критеріїв і показників дозволило визначити рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності. Однак, узагальнення результатів аналізу літератури з проблеми дослідження

дозволило дійти висновку, що єдиного підходу до питання визначення рівнів готовності до професійної діяльності немає. С. Кашперук [1, с. 9], Є. Брижатиї [2, с. 10], В. Березюк [5, с. 35], О. Кирилук [8], В. Примак [16, с. 7] у своїх дослідженнях стосовно проблеми формування готовності виділяють три її рівні: низький, середній та високий.

О. Богданюк, досліджуючи проблему формування готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби України, відповідно до специфіки підготовки кінологів виокремив кілька рівнів зазначеної готовності, а саме: репродуктивний, реконструктивний, активно-пошуковий та творчий [7, с. 7–8].

Узявши за основу праці попередників, ми виокремили три рівні готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення: *низький* (слабкий інтерес і відсутність мотивації до кінологічного забезпечення професійної діяльності; відсутність усвідомленої потреби до самостійного освоєння знань та орієнтації в інформаційному просторі у пошуку матеріалу для самовдосконалення; низький рівень знань; уміння застосовувати теоретичні знання для вирішення найтипівіших професійних завдань; байдужість до розв'язування творчих фахових завдань; низький рівень навичок у використанні інспекторів-кінологів для виконання завдань за посадовим призначенням; низька відповідальність під час прийняття рішень); *середній* (прагнення досягти успіхів у використанні можливостей кінологічних підрозділів для вирішення завдань оперативно-службової діяльності; виражений інтерес до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; слабка мотивація до самостійного вивчення теоретичних основ дисциплін службової кінології; середній рівень знань; уміння застосовувати теоретичні знання для вирішення стандартних професійних завдань; готовність здійснювати практичну діяльність пов'язану з кінологічним забезпеченням у реальних умовах оперативно-службової діяльності за сторонньої допомоги); *високий* (чітке усвідомлення важливості кінологічного забезпечення для підвищення ефективності оперативно-службової діяльності правоохоронного органу; високий

рівень знань щодо кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; розуміння значення та усвідомлення потреби у самоосвіті; стійке прагнення до саморозвитку та самовдосконалення; уміння застосовувати теоретичні знання для вирішення складних професійних завдань, які не мають стандартного методу вирішення, або завдань, які потребують творчого підходу, прояв ініціативи, самостійності і готовності до практичної діяльності в умовах оперативно-службової діяльності правоохоронного органу).

Висновки. Таким чином, у ході дослідження нами виокремлено та охарактеризовано критерії готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності: когнітивний, мотиваційний та діяльнісний. Когнітивний критерій дозволяє визначити обсяг та якість знань з кінологічних питань, необхідних майбутнім офіцерам правоохоронних органів для вирішення професійних завдань пов'язаних з кінологічним забезпеченням оперативно-службової діяльності, а також уміння працювати з різними джерелами інформації. Мотиваційний критерій зазначеної готовності відображає ступінь сформованості мотивації, свідомого ставлення майбутніх офіцерів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; інтерес до безперервного самовдосконалення через організацію самоосвітньої діяльності. Діяльнісний критерій дозволяє визначити ступінь набуття практичних навичок й умінь організації використання інспекторів-кінологів зі службовими собаками в оперативно-службовій діяльності та проведенні інших заходів, визначених змістом поняття “кінологічне забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронного органу”, тобто уміння застосовувати теоретичні знання для вирішення професійних завдань.

Крім того, з урахуванням комплексного підходу для забезпечення можливості оцінювання готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності, нами виокремлено інтегральний показник зазначеної готовності, яким виступає навчальна успішність курсантів. З використанням інтегрального показника

Питання педагогіки

можна оцінювати готовність за трьома сформованості готовності майбутніх рівнями: низьким, середнім та високим. офіцерів правоохоронних органів до

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є виявлення стану кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності.

Література

1. Кашперук С.Г. Формування правової свідомості курсантів-прикордонників у процесі вивчення юридичних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / С.Г. Кашперук ; Держ. прикордон. служба України, Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2014. – 20 с.
2. Брижатиї Є.І. Формування готовності майбутніх офіцерів інженерних військ до професійної діяльності в системі безперервної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Є.І. Брижатиї ; Держ. прикордон. служба України, Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2014. – 20 с.
3. Малецька І.В. Формування художньо-творчих умінь майбутніх учителів-філологів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / І.В. Малецька ; Держ. прикордон. служба України, Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2014. – 20 с.
4. Чернявський О.А. Формування фахової компетентності офіцерського складу Збройних Сил України із спеціальної фізичної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О.А. Чернявський ; Держ. прикордон. служба України, Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2014. – 16 с.
5. Березюк В.П. Критерії та показники ефективності польової практики з тактики прикордонної служби / В.П. Березюк // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. – 2014. – № 70. – С. 30–38.
6. Бунєєв Т.В. Педагогічна діяльність як основа підготовки офіцера-управлінця (психолого-педагогічний аспект) / Т.В. Бунєєв, А.С. Сіцінський, С.В. Сінкевич. – Хмельницький : Вид-во Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, 2005. – 232 с.
7. Богданюк О.Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О.Д. Богданюк ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2007. – 20 с.
8. Кирилук О.Р. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи з технічними засобами прикордонного контролю / О. Р. Кирилук // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”. – 2011. – № 3. – С. 70–73.
9. Курило В.С. Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні // Педагогіка і психологія. – 1999. № 2. С. 35.
10. Бунєєв Т. В. Розвиток готовності в молодих офіцерів-прикордонників до самостійного виконання посадових обов’язків : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 20.02.02 “Військова педагогіка та психологія” / Т. В. Бунєєв ; Нац. акад. Прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький : Вид-во НАПВУ, 2002. – 18 с.
11. Сінкевич С.В. Формування ціннісного ставлення курсантів вищих військових закладів освіти до вивчення іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02 “Військова педагогіка та психологія” / Сінкевич Сергій Валентинович; Нац. акад. Прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2002. – 186 с
12. Войцехівський О.Л. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності в пунктах пропуску через державний кордон : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Войцехівський Олександр Леонідович; Держ. прикордон. служба України, Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2012. – 252 с.
13. Уліч В.Л. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Уліч Віктор Леонідович ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2007. – 280 с.
14. Серховець С.В. Структура готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності / С.В. Серховець // Науковий вісник Ужгородського національного ун-ту: Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2014. – Вип. 30. – С. 153 – 155.
15. Вітер С.А. Критерії, показники та рівні сформованості економічної компетентності молодших спеціалістів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/10/2.pdf>.

16. Примак В.П. Формування громадянської відповідальності у курсантів вищих навчальних закладів МВС України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 “Теорія і методика виховання” / В.П.Примак ; Нац. акад. внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України. – Луганськ, 2011. – 20 с.

Serhovets S. V., vkladach chair kinologii

CRITERIA, FACTORS AND LEVELS OF READINESS OF FUTURE LAW-ENFORCEMENT OFFICERS FOR ENSURING CANINE SUPPORT OF OPERATIONAL AND SERVICE ACTIVITY

The article presents the results of analysis of psychological and pedagogical literature dealing with the problems of determining criteria, factors and levels of readiness for professional activity. The abovementioned criteria, factors and levels of readiness have been determined and characterized on the basis of peculiarities of law-enforcement officers` training for ensuring canine support of operational and service activity taking into account the structure of such activity.

The formation of readiness of future law enforcement officers to canine support of operational activity shows that this process is complex and lengthy. Complex characteristics were used with the purpose of its assessment of the study (the term “readiness of the future officers of law-enforcement agencies to canine support of operational activity”, structural components such readiness, expert assessment), which allowed to identify three criteria of readiness of future law-enforcement officers to canine support of operational service: cognitive, motivational and activity.

Cognitive criterion enables to determine the scope and quality of knowledge in the sphere of dog breeding which are necessary for the future law-enforcement officers to solve professional tasks connected with providing canine support of operational and service activity as well as skills required for analyzing various sources of information.

Motivational criterion of this readiness reflects the level of motivation formation, conscious attitude of future law-enforcement officers to ensuring canine support of operational and service activity; interest to continuous personal development through self-education.

Pragmatic criterion allows to determine the practical skills and abilities acquisition level required for organizing deployment of canine inspectors and service dogs in the operational and service activity as well as for other tasks encompassing “canine support of operational and service activity of law-enforcement unit” i.e. ability to use theoretical knowledge for solving professional tasks.

In addition, taking into consideration integrated approach for enabling assessment of future law-enforcement officers` readiness for ensuring canine support of operational and service activity, we have specified integrated index of such readiness which is academic performance of cadets. Using the integrated index has enabled us to evaluate the readiness by three levels (low, intermediate and high).

Keywords: readiness, canine support, criteria, future officers of law-enforcement units, operational and service activity, factors, levels.